

POSTANOWIENIE

Dnia 17 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar

w sprawie z wniosku K. B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 grudnia 2018 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 12 lipca 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 lipca 2017 r., III AUa [...], Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację wnioskodawcy K. B. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P. z dnia 28 kwietnia 2016 r. w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O. o podleganie ubezpieczeniom społecznym, którym oddalono odwołanie wnioskodawcy od decyzji organu rentowego z dnia 22 kwietnia 2015 r., stwierdzającej, że w okresie od dnia 1 września 2012 r. do dnia 1 czerwca 2013 r. ma w stosunku do niego zastosowanie w zakresie ubezpieczeń społecznych ustawodawstwo polskie. Wnioskodawca prowadził w Polsce od dnia 1 lipca 2010 r. pozarolniczą działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu usług w zakresie tynkowania. Według informacji w CEIDG zaprzestanie prowadzenia tej działalności zgłosił z dniem 1 czerwca 2013 r. Ponadto w międzyczasie zawarł umowę o pracę ze słowacką spółką A. s.r.o. z siedzibą na Słowacji, Ć., ul. P. [...]. Umowa została zawarta w dniu 1 września

2012 r. i rozwiązana za porozumieniem stron w dniu 31 maja 2013 r.

Wnioskodawca w dniu 15 listopada 2012 r. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. wniosek o wydanie decyzji określającej ustawodawstwo właściwe w zakresie ubezpieczeń społecznych zgodnie z rozporządzeniami wspólnotowymi dotyczącymi koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego z uwagi na podjęcie zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w innym państwie członkowskim. Do wniosku dołączył kserokopię umowy o pracę zawartej z pracodawcą słowackim oraz *registracny list FO*. W dniu 28 listopada 2012 r. organ rentowy wydał decyzję tymczasową, w której poinformował wnioskodawcę, że ustalił dla niego tymczasowo jako właściwe ustawodawstwo słowackie. Instytucja słowacka – Socialna Poistovna, powiadomiona o ustaleniu względem wnioskodawcy ustawodawstwa słowackiego nie wystawiła odwołującemu się dokumentu A1, ale pismem z dnia 12 lutego 2013 r., które do pozwanego organu rentowego wpłynęło w dniu 25 lutego 2013 r., poinformowała, że nie przyjmuje ustalonego względem wnioskodawcy słowackiego ustawodawstwa z uwagi na podejrzenie omijania przepisów prawa dotyczących zabezpieczenia społecznego przez firmę A. s.r.o. Ponadto polski organ rentowy został poinformowany, że słowacka instytucja prowadzi kontrolę wskazanego pracodawcy ukierunkowaną na udokumentowanie rzeczywistego wykonywania pracy przez pracowników na terenie Słowacji. Dnia 5 czerwca 2013 r. organ rentowy powiadomił wnioskodawcę o stanowisku instytucji słowackiej. W odpowiedzi wnioskodawca w dniu 20 czerwca 2013 r. przekazał organowi rentowemu pismo z dnia 17 czerwca 2013 r. wraz z załączonymi kserokopiami protokołów kontroli prowadzonej przez instytucję słowacką w firmie A. s.r.o. i podtrzymał swoje stanowisko, że podlega od dnia 1 września 2012 r. ustawodawstwu słowackiemu. W celu ponownego wystąpienia do instytucji słowackiej o zweryfikowanie jej stanowiska, organ rentowy pismem z dnia 19 lipca 2013 r. zobowiązał wnioskodawcę do dostarczenia dodatkowych dokumentów, w szczególności aneksu do umowy o pracę oraz innych potwierdzających rzeczywiste wykonywanie i rozmiar pracy na Słowacji. Wobec braku reakcji ze strony wnioskodawcy, w dniu 9 września 2013 r. wystosowano do wnioskodawcy ponaglenie, które także nie przyniosło skutku. Długotrwałe niedostarczanie dokumentów, w tym również dokumentu A1, pogłębiło wątpliwości

organu rentowego co do faktycznego podlegania przez wnioskodawcę ubezpieczeniom społecznym na Słowacji oraz zrodziło niepewność, czy osoba, co do której ustalono tymczasowo ustawodawstwo słowackie, faktycznie wykonuje zatrudnienie na terenie Słowacji. W związku z powyższym, w dniu 3 października 2014 r., organ rentowy zwrócił się do instytucji słowackiej z zapytaniem, czy dla wnioskodawcy został wydany dokument A1 lub też decyzja o wyłączeniu z ubezpieczeń na Słowacji. Równocześnie w tym dniu organ rentowy zwrócił się do wnioskodawcy o niezwłoczne dostarczenie dokumentu A1 oraz innych dokumentów potwierdzających wykonywanie pracy na Słowacji. W dniu 7 stycznia 2015 r. do organu rentowego wpłynęło pismo instytucji słowackiej, w którym organ słowacki jednoznacznie wypowiedział się, że nie uznaje tymczasowo ustalonego dla wnioskodawcy ustawodawstwa słowackiego. W piśmie wskazano, że w firmie A. s.r.o. przeprowadzono kontrolę i stwierdzono, że nie dochodziło do realnego wykonywania pracy przez pracowników tejże firmy na terenie Republiki Słowackiej. Ponadto organ słowacki wskazał, że w sprawie K. B. w zakresie jego zatrudnienia w firmie A. s.r.o. zostało wydane postanowienie, zgodnie z którym nie podlega on obowiązkowym ubezpieczeniom słowackim jako pracownik spółki A. od dnia 1 września 2012 r. do dnia 31 maja 2013 r. – decyzja ta stała się prawomocna w dniu 7 grudnia 2013 r. Wobec powyższego stanowiska instytucji słowackiej oraz w związku z faktem, iż wnioskodawca nie przedłożył w organie rentowym żadnych dokumentów potwierdzających wykonywanie pracy na Słowacji, które mogłyby pozwolić polskiej instytucji zwrócić się ponownie do instytucji słowackiej o zweryfikowanie jej stanowiska, jak również rozstrzygając wniosek odwołującego z dnia 9 kwietnia 2015 r. o wydanie decyzji administracyjnej określającej ustawodawstwo właściwe, organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję, powiadamiając o powyższym ustaleniu wnioskodawcę oraz słowacką instytucję ubezpieczeniową.

Powyższy wyrok zaskarżył w całości skargą kasacyjną pełnomocnik wnioskodawcy, zarzucając naruszenie prawa materialnego – art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. UE L 166 z 30 kwietnia 2004 r., s. 1; dalej „rozporządzenie 883/2004”),

art. 16 ust. 3 rozporządzenia nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. UE L 284 z 30 października 2009 r., s. 1; dalej „rozporządzenie 987/2009”), poprzez niezastosowanie i „ponowne ustalenie innego ustawodawstwa właściwego, a to ustawodawstwa polskiego po upływie dwumiesięcznego terminu, po którym ustalone dnia 28 listopada 2012 r. ustawodawstwo słowackie stało się ostateczne, gdyż *Socialna Poistovna* nie zgłosiła niemożności zaakceptowania tego ustawodawstwa w prekluzyjnym terminie”, niewłaściwe zastosowanie art. 11 ust. 3 lit. a rozporządzenia 883/2004, choć nie miał on zastosowania w niniejszej sprawie, ponieważ „wnioskodawca wykonywał nie tylko pracę na własny rachunek w Polsce, ale także nieprzerwanie od dnia 1 września 2012 r. do dnia 31 maja 2013 r. wykonywał również pracę najemną na Słowacji, w związku z tym zastosowanie do niego miał wyłącznie art. 13 ust. 3 rozporządzenia 883/2004”, niezastosowanie art. 6 k.c. w związku z art. 3 ust. 2 rozporządzenia 987/2009, co doprowadziło do uznania przez Sąd drugiej instancji, że „instytucje właściwe (tj. Zakład Ubezpieczeń Społecznych i będąca jego słowackim odpowiednikiem *Socialna Poistovna*) wykazały nierzeczywistość prowadzonej przez pracodawcę działalności gospodarczej,(...)”. Pełnomocnik zarzucił także naruszenie przepisów postępowania – art. 378 § 1 k.p.c. i nierozpoznanie sprawy w granicach apelacji, art. 2 pkt 2 rozporządzenia 987/2009 poprzez zaniechanie zwrócenia się do instytucji słowackiej – *Socialnej Poistovnej* w celu uzyskania wszystkich danych niezbędnych dla ustanowienia i określenia praw i obowiązków wnioskodawcy, niezastosowanie art. 5 rozporządzenia w związku z art. 16 ust. 2 i 3 rozporządzenia 987/2009 wykonawczego poprzez „podważenie ważności umowy o pracę, na podstawie której został wydany przez instytucję innego państwa członkowskiego dokument potwierdzający zgłoszenie osoby do ubezpieczenia społecznego w tym innym państwie członkowskim (...)”, naruszenie art. 1 ust. 2 lit. c w związku z art. 5 ust. 1, art. 6 i art. 16 rozporządzenia 987/2009 poprzez „podtrzymanie uznania milczenia *Socialnej Poistovnej* (...) za dokument, bez jednoczesnego obligatoryjnego powzięcia uzasadnionych wątpliwości w myśl art. 5 ust. 2 rozporządzenia 987/2009 przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych”.

Pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w

całości i wydanie orzeczenia co do istoty sprawy poprzez stwierdzenie, że wnioskodawca, od dnia 1 września 2012 r. do dnia 31 maja 2013 r. podlega ustawodawstwu słowackiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych, względnie uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz uchylenie poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego albo uchylenie zaskarżonego wyroku i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego oraz decyzji organu rentowego i przekazanie sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pełnomocnik wskazał, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w związku „z licznymi naruszeniami przepisów postępowania mającymi wpływ na treść wydanego wyroku, a także błędną wykładnią i niewłaściwym zastosowaniem licznych przepisów prawa materialnego, co stanowiło jednocześnie rażące naruszenie prawa unijnego (...)”. Ponadto „Sąd Apelacyjny dopuścił się obrazy art. 378 § 1 k.p.c. i nie rozpoznał sprawy w granicach apelacji, gdyż zaniechał rozpoznania wszystkich zarzutów podniesionych w środku zaskarżenia, jak też zaniechał odniesienia się do nich, rozważenia ich i oceny ich zasadności”. W ocenie pełnomocnika wnioskodawcy w sprawie występują także istotne zagadnienia prawne (lub potrzeba wykładni przepisu budzącego poważne wątpliwości) w kwestii: „Czy art. 16 ust. 4 w zw. z art. 2 ust. 2 i punktem 10 preambuły rozporządzenia 987/2009 należy rozumieć w ten sposób, że na instytucji miejsca zamieszkania ciąży obowiązek zwrócenia się do instytucji właściwej państwa członkowskiego, w której osoba informująca wykonuje pracę najemną, w celu wyjaśnienia wątpliwości, czy osoba rzeczywiście wykonuje pracę w tym państwie i czy wykonywana praca nie ma charakteru marginalnego?”, „Czy art. 5 rozporządzenia 987/2009 należy rozumieć w ten sposób, że instytucja państwa zamieszkania nie może skutecznie podważyć ważności postanowień umowy o pracę, na podstawie której został wydany przez instytucję innego państwa członkowskiego dokument potwierdzający zgłoszenie osoby do ubezpieczenia społecznego w tym innym państwie członkowskim?”, „Czy w sytuacji, w której instytucja miejsca zamieszkania ustala ustawodawstwo tymczasowe wbrew art. 13 ust. 3 rozporządzenia 883/2004, a instytucja miejsca wykonywania pracy jako instytucja przyjmująca nie koryguje tego ustalenia, to czy

instytucja miejsca zamieszkania nie powinna w myśl art. 5 ust. 2 rozporządzenia 987/2009 powziąć uzasadnionych wątpliwości co do takiego postępowania, w szczególności gdy stanowisko instytucji miejsca wykonywania pracy nie jest poparte stosownym materiałem dowodowym, a pismo nie zostało wydane w żadnej szczególnej formie, a ustawodawstwo stało się ostateczne i czy ta pozorna zbieżność pomiędzy stanowiskiem instytucji miejsca zamieszkania ustalającej ustawodawstwo tymczasowe oraz stanowiskiem instytucji miejsca wykonywania pracy przy równoczesnym ważnym zgłoszeniu do ubezpieczeń społecznych w państwie wykonywania pracy nie powinna prowadzić do skutecznienia w pełnym zakresie procedury dialogu i koncyliacji określonej tak w art. 6 jak i art. 16 rozporządzenia 987/2009?”. Pełnomocnik wskazał także na potrzebę wystąpienia przez Sąd Najwyższy jako Sąd, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu w świetle prawa krajowego, do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniami prejudycjalnymi o treści wskazanej powyżej z uwagi na istotne wątpliwości co do rzeczywistej treści art. 5, art. 6 oraz art. 16 ust. 4 rozporządzenia 987/2009.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie ma uzasadnienia.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Jeśli wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazuje na oczywistą zasadność skargi (tak jak w ocenianej sprawie), to w jego uzasadnieniu powinny się znaleźć odpowiednie wywody potwierdzające tę okoliczność. Skarga jest bowiem oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone nią orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurystycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo

powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wywodu prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638). Tymczasem pełnomocnik wnioskodawcy, wskazując na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, w istocie opiera ją na odmiennej ocenie ustaleń faktycznych sprawy, w której miały zastosowanie przepisy wspólnotowej koordynacji. Z powołaniem się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12 (OSNP 2014 nr 3, poz. 47), trzeba przypomnieć, że zgodnie z art. 1 pkt a rozporządzenia nr 883/2004, do celów stosowania rozporządzenia określenie „praca najemna” oznacza wszelką pracę lub sytuację równoważną, traktowaną jako taką do celów stosowania ustawodawstwa w zakresie zabezpieczenia społecznego państwa członkowskiego, w którym taka praca lub sytuacja równoważna ma miejsce. Istotne jest zatem, że wnioskodawca wszedł w stosunki ubezpieczenia społecznego o charakterze transgranicznym przez jednoczesne wykonywanie działalności w różnych państwach i konieczne było zbadanie, czy spełnia warunki ubezpieczenia ustanowione przez system zabezpieczenia społecznego w prawie krajowym wskazanym przez normy kolizyjne jako właściwe (por. wyrok ETS z dnia 15 grudnia 1976 r., C-39/76, L.J. Mouthaan, OCR 1976 s. 1901, wyrok TSUE z dnia 10 marca 2011 r., C-516/09, T. Borger, C 139/8, Dz.Urz. UE 2011/C 139, poz. 11). W tym wypadku organ ubezpieczeń

społecznych miejsca zamieszkania wnioskodawcy był uprawniony do wskazania ustawodawstwa właściwego stosownie do art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004 (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2007 r., I UK 68/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 300). Nie miał natomiast kompetencji do oceny zaistnienia stosunku ubezpieczenia w sensie prawnym. Ocena ta mogła nastąpić wyłącznie na podstawie wskazanych przez normę kolizyjną przepisów miejsca świadczenia pracy i być dokonana tylko przez organ władny te przepisy stosować. Ze względu na różnice między ustawodawstwami krajowymi co do określenia przedmiotu ubezpieczenia społecznego wprowadzono zasadę, że uwzględnianie okoliczności lub wydarzeń mających miejsce w jednym państwie członkowskim nie może w żaden sposób sprawiać, że właściwym dla nich stanie się inne państwo, ani iż będzie się do nich stosować jego ustawodawstwo (pkt 11 preambuły rozporządzenia nr 883/2004). Określenie ustawodawstwa właściwego wskazującego na instytucję miejsca świadczenia pracy najemnej wyłącza ocenę przez instytucję miejsca zamieszkania, czy stosunek prawny będący podstawą objęcia ubezpieczeniem społecznym w kraju świadczenia pracy jest ważny według prawa miejsca zamieszkania ubezpieczonego. W powołanym wyżej wyroku, Sąd Najwyższy uznał, że nie jest dopuszczalna ocena stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim przez instytucję miejsca zamieszkania osoby wnoszącej o ustalenie właściwego ustawodawstwa. Stwierdzenia spełnienia warunków ubezpieczenia społecznego w systemie prawnym państwa wykonywania pracy podlegającym koordynacji na podstawie rozporządzenia nr 883/04 dokonują organy właściwe do stosowania tego prawa. Nie może budzić wątpliwości, że instytucja miejsca zamieszkania osoby ubiegającej się o ustalenie ubezpieczenia społecznego w innym państwie może powziąć wątpliwości co do określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa, lecz trzeba podkreślić, iż może chodzić jedynie o wątpliwości co do określenia ustawodawstwa mającego zastosowanie do zainteresowanego, z uwzględnieniem art. 13 rozporządzenia nr 883/04 i odpowiednich przepisów art. 14 rozporządzenia nr 987/2009, czyli niepewności co do tego, czy osoba wnosząca o ustalenie prawa właściwego jest objęta systemem zabezpieczenia społecznego w więcej niż jednym państwie członkowskim. Wątpliwości tych instytucja miejsca zamieszkania

wnioskodawcy nie może sama rozstrzygać, lecz musi dostosować się do trybu rozwiązywania sporów co do ustalenia ustawodawstwa właściwego wskazanego w szczególności w art. 6, 15 oraz 16 rozporządzenia 987/2009, które nakazują zwrócenie się – w przypadku istnienia wątpliwości bądź rozbieżności – do instytucji innego państwa członkowskiego. Instytucje niezwłocznie dostarczają lub wymieniają między sobą wszystkie dane niezbędne dla ustanowienia i określenia praw i obowiązków osób, do których ma zastosowanie rozporządzenie podstawowe. Należy też wskazać za wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2016 r., III UK 61/15, LEX nr 1977828, że organ nie jest zobligowany do wydania decyzji korzystnej dla wnioskodawcy w każdym przypadku złożenia przez niego wniosku wskazującego na właściwość innego państwa zgodnie z art. 16 ust. 1 i 2 rozporządzenia 987/2009. Przed wydaniem decyzji dotyczącej tymczasowego określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa na podstawie art. 16 ust. 2 tego rozporządzenia, organ rentowy w przypadku uzasadnionych podejrzeń dotyczących zgodności z prawdą przedłożonych umów o pracę, jest uprawniony do żądania niezwłocznego nadesłania przez wnioskodawcę dokumentów dotyczących rzeczywistego pobytu i pracy w innym kraju.

W rezultacie za nietrafione należy uznać także powoływanie się na „istotne wątpliwości co do rzeczywistej treści art. 5, art. 6 oraz art. 16 ust. 4 rozporządzenia 987/2009”, nie zachodzi także potrzeba zwrócenia się z pytaniem prejudycjalnym do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczącym ich wykładni.

Tym się kierując, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.